

tot rown Swiss

Al meer dan 25 jaar investeert de maatschap Wienia uit het Noord-Friese Oostrum voornamelijk in grond. Alle andere kosten betalen de broers Meine en Anne Pieter van de lopende rekening. Met een financiering van minder dan één euro per liter melk groeide het bedrijf daardoor uit tot de huidige omvang van 300 melkkoeien. De basis is een volledig grasrantsoen. Na veel geëxperimenteer met alternatieve rassen blijkt de Brown Swiss-koe daar het best bij te passen.

„Het de koe zoveel mogelijk naar de zin maken rond een melkrobot in de stal, daar gruwel ik van”, opent melkveehouder Meine Wienia het gesprek. Hij heeft zijn koeien dag en nacht in de wei. Met het beschikbare gras moeten ze het doen. Niet het systeem aanpassen aan de koe, maar de koe aanpassen aan het systeem, is zijn devies. „Overall in de wereld waar ze tegen lage kosten melken, doen ze het zo”, verklaart de veehouder. „Ik heb in Nieuw-Zeeland gezien hoeveel je kunt melken met weinig geld. Hier in Nederland gaat het vooral om luxe. Een stal met robots voor 6.000 euro per koe is vrij normaal. Reken daarbij 10 procent jaarlijkse kosten en een melkprijs van een kwartje, dan kun je op je vingers natellen dat het nooit uitkan. En dan moet je ook nog grond en quotum hebben.”

Maximaal aflossen

Na een jaar in Nieuw-Zeeland en een jaar in Canada te hebben gebivakkeerd, werd Meine Wienia in 1982 boer in Oostrum. „Mijn vader boerde op een pachtbedrijf. Omdat we in een economisch achtergebleven gebied zaten,

► Deze Vido-dochter is een koe zoals veehouder Meine Wienia ze graag ziet.

ontvingen we destijds enkele tonnen WIR/BRT-subsidie van de overheid. We kochten in de buurt een boerderijtje voor mijn vader en breidden ons bedrijf fors uit. Vrij snel daarna werd de quotering ingevoerd, zodat we direct 950.000 kg quotum kregen. Later bleek dat we de melkrechten van de verpachter moesten kopen. We hebben altijd een flinke hypotheek gehad”, vertelt Wienia, „maar we hebben wel altijd maximaal afgelost.”

„Melkveeouders investeren veel. Sommigen zitten voor bijna 2,5 euro per liter melk in de schulden. Als ze bijvoorbeeld drie melkrobots en een voermengwagen hebben. Wij zijn voor minder dan een euro per liter gefinancierd, inclusief vier huizen en de boerderij”, zegt de 48-jarige Wienia over zijn financiële situatie. Hij runt het bedrijf samen met zijn tien jaar jongere broer Anne Pieter. „Begin jaren '90 hebben we er, twee kilometer verderop, een boerderij met quotum bijgekocht. Daar is mijn broer gaan wonen. Hij heeft weinig met koeien en doet daarom vooral het trekker- en landwerk en verricht ook alle reparaties.” Het jongvee is bij Anne Pieter gestald en de droge koeien lopen bij de buurman van Meine, een melkveeouder die gestopt is en die er volgens hem goed voor zorgt. „Mijn broer heeft ook een huis in Zwitserland en zelf ben ik op zoek naar een huis op een Waddeneiland, hier vlakbij”, verklaart Wienia de ruime behuizing.

Groei

Al snel nadat de boerderij van zijn broer werd aangekocht, volgde de aanleg van de rondweg rond Dokkum met een verdubbeling van het grondareaal als gevolg. Door de waardevermeerdering werd het op een gegeven moment interessant om te emigreren. „Ten tijde van de overschakeling op de euro wilden we eigenlijk wel naar Oost-Duitsland verkassen. Daar konden we veel harder

BEDRIJFSGEGEVENS

Meine Wienia houdt in Oostrum (Fr.) een kleine 300 melkkoeien. Hij houdt zich bezig met het melkvee. Het jongvee is bij zijn broer Anne Pieter, met wie hij samenwerkt, gehuisvest. De veehouder hanteert een lage kosten-strategie. Hij streeft ernaar de volledige veestapel in de maand april te laten afkalven. Wienia doet niet mee aan de melkcontrole. De geschatte productie per koe bedraagt ruim 7.000 kg melk met 4,35% vet en 3,58% eiwit. Melkquotum: ruim 2 miljoen kg. Stiergebruik: de Brown Swiss-stieren Husir, Vinner, Amaranto, Pronto, Encore, Etvei en Vasir. Verder nog een O Man en Shottle-zoon voor de opbrekers en Belgische Witblauwe vleesstieren. Ook loopt er een eigen Belgische Witblauwe stier. Grondareaal: 200 hectare, waarvan 2/3 in eigendom. 175 ha gras en voor de rest tarwe, aardappelen en erwten. 80 ha valt onder de ganzengevoegeregeling, 17 ha is van Staatsbosbeheer. Rantsoen: in de zomer dag en nacht weidegang, aangevuld met 2 à 3 kg brok (maïsmeel) per dag, in de winter graskuil met 5 à 6 kg brok. Dat resulteert in 10 kg biks / 100 kg melk en voerkosten van 4 cent per liter.

'We hebben altijd maximaal afgelost'

groeien. Het was de bedoeling om het jongvee dan hier in Oostrum te houden. Hoewel het bijna rond was, is het uiteindelijk afgeketst op de punctualiteit van de Duitsers. Ze zijn heel strikt. Ook al heb je een goed plan, dan nog zitten ze – in tegenstelling tot de Nederlandse banken – niet op je te wachten. We hebben dus besloten het niet te doen. Achteraf hebben we geen spijt, want alle ambitieuze boeren uit de directe omgeving stopten of verongelukten.” Enkele jaren geleden gebeurden in korte tijd enkele noodlottige ongelukken en daarnaast staan er in de omgeving inmiddels de nodige bedrijven te koop. Wienia: „Tot een half jaar geleden zijn we altijd gegroeid. Ik had ook de ambitie verder te groeien; een project van HAS-studenten toonde aan dat het niet uit kan. Ik kan nog veel meer geld van de bank krijgen, maar ik moet het allemaal wel zelf aankunnen. Wat je zelf aankunt, is je inkomen. De rest is kosten.”

Oude melkstal

„Als er geld overschiet, investeer het dan maar in grond. Grond houdt altijd zijn waarde.” Wienia geeft aan alleen grond als onderpand te hebben. „Alles wat geen grond is, betaal ik van de lopende rekening. De gebouwen zijn nooit gefinancierd en wat quotum betreft zijn we pas de laatste jaren gegroeid.” De 2 x 12 stands-melkstal is van begin jaren '80. „We hadden de tweede zij-aan-zij melkstal van Nederland”, vertelt de Friese veehouder. „De apparatuur is wel nieuw. Ook hebben we de hekjes veranderd. De koeien staan er nu in een Zweeds voerhek.” De meerwaarde van rapid exit is volgens Wienia gering. Voeren is er lastig. „Ik heb nog geen half jaar niet in de melkstal gevoerd, maar daar ben ik wel grijs van geworden.”

Voor het melken wordt geen enkele koe uit de wei gehaald. 80 tot 90 procent van de dieren komt vanzelf. Een medewerker haalt met een quad de rest uit de wei. Meestal zijn dat stagiairs of jongens uit het dorp, vertelt Wienia. Hij heeft ook een medewerker uit het leer/werktraject. „Anderhalve man houdt zich bezig met de koeien.” 's Ochtends melkt Meine zelf, de middagmelking probeert hij uit te besteden.

„Ik melk nu vijf uur per dag. 's Ochtends begin ik om vijf uur en 's middags om half vier. 's Avonds ben ik geregeld op pad. Om zes uur moet je ook klaar

zijn, want daarna vind je geen melker meer.” Doordat Wienia de koeien 's nachts een nieuw perceel geeft, en niet overdag, geven ze 's ochtends en 's avonds evenveel.

Robots duur

Een nieuwe melkstal is nog niet aan de orde, laat staan melkrobots. „Een draaimelkstal is duur. In een buitenmelker moet je bovendien met twee man melken. Wat robots betreft, ik moet toch alles controleren en robots zijn al helemaal te duur. Hoeveel boeren hebben nog een inkomen? Bij een melkprijs tussen de 25 en 30 cent moet je geen al te gekke dingen doen. Wat dat betreft kunnen we wat leren van de Engelse boeren.” Wienia's bedrijfsvoering staat volledig in het teken van weidegang. De aanvullende krachtvoergif is minimaal. De twee à drie kilogram krachtvoer is grotendeels maïsmeel. „Een goedkoop A-brokje werkt niet. Dan gaat het vlees er héél snel af, zeker bij Holsteins.”

Ook in de winter krijgen de koeien alleen maar graskuil. „Ik zet geen kuilblokken voor het voerhek, maar voer met een voerwagen. Dat is nodig, omdat we de verschillende gras-snedes over elkaar heen kuilen. Zou je dat in blokvorm voeren, dan vreten ze de ene dag veel meer dan de andere.” Wienia voert geen maïs vanwege het oogstrisico. „We zitten hier op zware kleigrond en bovendien wordt de weg erg smerig. We hebben ruwvoer zat en we moeten de graskuil natuurlijk optimaal benutten.” De veehouder heeft erover gedacht over te schakelen naar een ecologische bedrijfsvoering. De onzekerheid weerhoudt hem er vooralsnog van. „Ik wil wel zekerheid bij een grote afnemer”, zegt Wienia die de melk aan FrieslandCampina levert. Ook voert hij nog veel mest aan.

Laag ureum

Uit de melkleveranties blijkt dat de melkproductie van de koeien bij het begin van het weideseizoen in enkele weken tijd fors is gestegen. Het aantal liters melk en het eiwitpercentage zijn gestegen, terwijl het vetpercentage is gedaald. Opvallend is ook dat het ureumgetal is gedaald. Van 20, tot 12 begin mei. „Je moet het gras net als de koeien behandelen”, stelt de veehouder. „Dus weinig stikstof geven.” Dat de helft van de koeien in de maanden maart, april

► De 2 x 12 zij-aan-zij melkstal stamt uit 1982. De apparatuur is wel vernieuwd.

'Het vervangingspercentage is teruggelopen tot 15 procent'

en mei afkalft, is uiteraard mede oorzaak van de productiestijging. „Het streven is de volledige veestapel in april te laten afkalven. Behalve dat je de verse koeien in voorjaarsgras kunt inscharen, is er het voordeel dat je flexibel kunt droogzetten met het oog op het quotumjaar. Als het nodig is, zet ik koeien wat eerder droog. Quotum leasen doe ik nooit weer.”

Deze werkwijze vergt wel het een en ander van de koeien. „Begin jaren '90 moest het echt anders. De koeien werden op de grens gevoerd. Met pootproblemen als gevolg. Ik ben toen met Jerseys gaan inkruisen. Het probleem was dat die te klein zijn en een te hoog vetpercentage hebben. Ze zijn niet geschikt voor Nederland”, meent Wienia. Pas aan het eind van de jaren '90 begon de veehouder met andere rassen. „Tien jaar geleden was er nog niet veel bekend over andere rassen. Tegenwoordig zoek je alles op internet op.”

Weinig vervanging

De veehouder experimenteerde met allerlei stieren en rassen. De ruime ervaring leert hem dat boeren met kruislingen een stuk gemakkelijker gaat. „Sinds ik met kruislingen werk, heb ik vrijwel nooit meer een dood kalf. Het kalft ook heel gemakkelijk. Het verlosapparaat heb ik veel minder nodig.” Wienia schat dat nog zo'n 100 van de 300 melkkoeien volledig Holstein zijn. De gemiddelde leeftijd van de veestapel ligt boven de zes jaar en het vervangingspercentage is teruggelopen naar 15 procent. „Ik ben wel heel tolerant en probeer alles weer op te lappen.” Vrijwel al het vee wordt inmiddels geïnsemineerd met sperma van Belgische Witblauwe stieren of gedekt door de eigen Belgische Witblauwe stier. „Ook de kruislingpinken. Met de Holstein-pinken durf ik het niet aan.” De reden is dat er door het kruisingssucces veel te veel jongvee is. „De veearts komt hier nooit”, voegt Wienia er nog aan toe.

Het meest enthousiast is de veehouder over het Brown Swiss-ras. Fleckvieh heeft voor hem afgedaan. „Met Fleckvieh ga ik niet verder, alle Fleckvieh gaat dan ook weg”, vertelt de veehouder die van elk ras een keur aan stieren heeft ingezet. „Fleckvieh-koeien zijn korter. Ze hebben de uiers naar voren zitten, met naar voren wijzende, breed geplaatste spenen. Dat is vervelend in de zij-aan-zij melkstal. Daarbij komt dat ze ook nogal eens trappen. Dat komt, denk ik, omdat ze langzaam en ongelijk uitmelken.” Ook de poten van de Fleckvieh-kruislingen zijn volgens de veehouder – het klauwbekappen doet hij helemaal zelf – niks bijzonders. „De meerprijs van Fleckvieh-koeien voor de slacht is hier een moeilijk verhaal. Tussen de Holsteins zijn het maar kleine koeien en ze brengen ook maar weinig méér op. Tot een jaar oud lijkt Fleckvieh goed, daarna wordt het minder”, klinkt het resoluut.

Zwaardere Brown Swiss

Het Brown Swiss-ras bevalt Wienia zó goed dat hij naar een verdringingskruising met Brown Swiss wil. „Ik gebruik de snelst melkende stieren met voldoende productie. Ook probeer ik de wat zwaardere stieren van het ras te gebruiken.” Wienia wijst op een droogstaande Encore-dochter. „Zo'n koe heb ik voor ogen. Ze is

een stuk beter dan haar tere Holstein-moeder. Ze heeft al twee keer moeiteloos een tweeling van een Belgische Witblauwe stier gebaard. Nu is ze drachtig van Brown Swiss-stier Husir.” De Brown Swiss-kruislingen hebben vrijwel geen melkziekte en ze blijven zelden aan de nageboorte staan, vertelt de veehouder.

Wienia wijst erop het geboortegewicht van de eerste kruising met Brown Swiss niet te onderschatten. „Draagtijden van 295 tot 300 dagen komen regelmatig voor. Kalven doen ze heel gemakkelijk. Ik heb meegemaakt dat er een compleet 'ei' achter de koe lag. Het kalf lag nog volledig in de vliezen die niet waren gebroken.” Een nadeel is dat de zuivere kalveren soms niet willen drinken. „Ik heb al eens een kalf tien dagen met de sonde gevoerd, maar er is er nog nooit één aan doodgegaan. Bepaalde stieren schijnen deze eigenschap te vererven.”

Geen driewegkruising

„Een Brown Swiss-koe is laatrijp. Daarom moet je ze eigenlijk wat meer tijd geven, voordat je ze laat afkalven. De uiergezondheid van het ras is uitstekend. Als er klauwproblemen

zijn, gaan die lang zo diep niet als bij Holsteins.” Terugkruisen met Holsteins wil Wienia in principe niet. „Ik wil de oude problemen niet weer terug”, is hij stellig. „Wel heb ik een aantal Brown Swiss-koeien teruggekruist met Stadel. Verder zou ik hooguit nog wat O Manachtige stieren gebruiken.”

In de koppel lopen Brown Swiss-kruislingen die met behoud van conditie dagproducties van 45 liter melk realiseren. Op basis van gras en drie kilo brok, vertelt Wienia. „Een voordeel van Fleckvieh is dat ze te allen tijde conditie houden. Daarom probeer ik ook de wat vleesdere Brown Swiss-stieren te gebruiken.” Hoewel hij experimenteert met Scandinavisch Roodbont, blijkt de driewegkruising niet aan de veehouder besteed. De koppel MRIJ's die Wienia ooit aankocht beviel niet vanwege de slechte uiers en de lage opbrengsten bij afvoer. De meeste beschikbare rassen zijn in Oostrum al eens uitgeprobeerd. Met wisselend resultaat. Er lopen zelfs vierwegkruisingen. Qua kleurpatroon kun je daar volgens Wienia echt alles van verwachten. Toch is de kans het grootst dat de kleur van de Oostrumse veestapel de komende jaren richting bruin gaat.

▼ De oorspronkelijke Holstein-veestapel is zowel met Fleckvieh (links), Brown Swiss (midden) als Jersey (rechts) gepaard. Op de achtergrond de boerderij.

